

II. správa SNB

Analytický odbor

č.j.: CB-0077/100/03-89

V Praze dne 22.5.1989

Výtisk č.: 2

Přílohy: 6/31

Denní situační zpráva č. 100/89 ze dne 22.5.1989

K bodu 2a : viz příloha č. 4

K bodu 2b : viz příloha 1., 2. a 3.

K bodu 3 : Ø

K bodu 4 : viz příloha 6.a 6.

Rozdělení :

- 1) OAIUOS FMV
- 2) DOMO
- 3) D.2NS **Zničeno**
- 4) 2NS - VS **Zničeno**
- 5) 2NS - OS **Zničeno**

Náčelník II. správy SNB
plk. PhDr. Karel VYKYPĚL

Výtisk č.: 2

Počet listů: 3

K bodu 2bRozdělovník č. 1

Dne 18.5.1989 se v bytě Luboše KOHOUTA uskutečnila rozšířená schůzka tzv. OBRODY - Klubu za socialistickou přestavbu. Schůzky se zúčastnilo asi 20 osob, včetně mimopražských. Na schůzce podal Vojtěch MENCL informaci o jednání zástupců OBRODY na ÚV KSČ dne 4.5.1989 a tuto informaci doplnili KOLMISTR a KABRNA. Vladimír KOLMISTR tvrdil přítomným, že vedení strany přistupuje k dialogu s OBRODAMI pod tlakem ze SSSR, a proto je všeobecně zájem na dialogu s nezávislými iniciativami. Hlavní rozpor mezi OBRODAMI a vedením KSČ spadá v přetrhávajícím stalinismu v ČSSR, což jak uvedl, potvrdil i ved. odá. ÚV KSČ s. BOUCHAL. KOLMISTR navrhl, aby o jednání na ÚV KSČ byla zpracována písemná zpráva, aboť vzniká zbytečně mnoho nejasnosti a ostatní iniciativy považují OBRODU za jakéhosi "trojského koně". Zpracováním písemné zprávy o jednání byl pověřen Vojtěch MENCL a Vladimír KOLMISTR.

V souvislosti s diskusí o jednání na ÚV KSČ uvedl Jcsef DOMAŇSKÝ, že v Brně proběhl stranický aktiv, na kterém byla podána i informace o jednání s OBRODAMI a OBRODA zde byla charakterizována jako protisocialistická organizace. Na základě takového přístupu pak došlo k tomu, že v brněnském Klubu MORAVA byly opět oživeny diskuse o orientaci a o vhodnosti hlásit se k socialismu.

MENCL se rovněž snažil na základě svých rozhovorů s lidmi v MLR charakterizovat situaci v MLR. Dle jeho názoru je komunistická strana rozdělena na část reprezentovanou aparátem klassického typu a na mnohem silnější reformní křídlo, které stranu prakticky vede. Celkově však strana skutečný vliv na maďarskou společnost ztrácí.

Dle MENCLA jsou nyní v MLR stále výrazněji slyšet hlasy po silném Maďarsku starého typu, z doby Rakousko-Uherské monarchie, což se projevuje i ve vztahu ke Slovensku, které je opět nazýváno Horní zemí.

Poznatek byl získán dne 19.5. 1989 prověřeným Pramenem č. 1 a je informativního charakteru a jako takový je možno ho využít do informačního toku FMV.

A2 - 501 - 10 | VS

ARCHIV BEZPEČNOSTI
Zrušen stupň utajení (svazku) dnem 1. 1. 2008 podle usnesení Sb. č. 300/2005 Sb.

Výtisk č.: 2

Počet listů: 2

K bodu 2b

Rozdělovník č. 1

Ve dnech 13.-14.5.1989 navštívil Vojtěch MENCL MLR. K jeho cestě bylo zjištěno, že se uskutečnila na pozvání osob, se kterými byl v pracovním a přátelském kontaktu v době svého působení ve funkci náčelníka Vojenské, politické akademie K. Gottwalda.

V době svého pobytu v MLR byl MENCL v kontaktu s osobou, která má přímé vazby na předsednictvo ÚV MSDS. O koho se jednalo, se nepodařilo zjistit. Z tohoto kontaktu vyplynulo, že GT ÚV MSDS při své návštěvě v ČSSR a jednání se s. JAKEŠEM položil otázku týkající se reforem v ČSSR. Na tuto otázku dostal údajně odpověď, že s určitými reformami se počítá, vedení strany se však nechce ukvapit a reformy budou menšího rozsahu, než reformy v MLR a SSSR. Údajně vyplynulo, že vedení KSČ předpokládá, že během 2-3 let budou reformy v sovětském průmyslu zastaveny.

MENCL rovněž tvrdil, že se zajímal o okolnosti, za kterých došlo k odvysílání interview s Alexandrem DUBČEKEM v TV MLR. Dostal vysvětlení, že k vysílání interview s DUBČEKEM došlo za situace, kdy se již předpokládalo, že bude přijato rozhodnutí o pozastavení výstavby vodního díla na Dunaji. Maďarské vedení vycházelo údajně z toho, že DUBČEK je v ČSSR značně populární a dá-li mu svoji oficiální podporu možností vystoupení v TV, zmírní to předpokládanou negativní reakci čs. obyvatelstva na rozhodnutí o pozastavení výstavby na Dunaji.

Přítomní se shodli v tom, že jedním ze stěžejním úkolů současné doby je nutnost formulovat definici socialismu, na jejímž základě by pak bylo možno jasně vymezit, co je a co není protisocialistické.

Na schůzce se rovněž diskutovalo o potřebě formulovat hlavní nebezpečí stalinismu, který se negativně odrazil zejména na aktivitě lidí a stavu ekonomiky.

Na potřebu zabývat se v OBRODĚ otázkami stalinismu poukázal rovněž Čestmír CÍSAŘ, který informoval o tom, že v prostředí rusistů se připravuje založení nové iniciativy, obdobné jako je sovětský Memoriál. Na schůzce byl projednán a schválen Vladimírem KOLMISTREM zpracovaný návrh na svolání shromáždění klubu OBRODA, obsahující organizační otázky, časový harmonogram i program shromáždění. V souvislosti s tím bylo rozhodnuto navrhnut jako členy výboru OBRODY všech 7 členů přípravného výboru a dále Miloše HAJKA, Čestmíra CÍSAŘE, Věnka ŠILHÁNA, PRIKAZKÉHO, NĚMCE (z Jihlavy), Roberta HORÁKA a Otakara JÍLKA. Je zájem získat do výboru někoho z představitelů kulturní ~~kroniky~~^{Druž.}, a proto bude jednáno s PAVLIČKEM, TREFULKOU, SKÁCLEM, případně též s HANZELKOU.

Pokud by se shromáždění neuskutečnilo, budou provedeny schůzky členů OBRODY v bytech u MENCLA, KOHOUTA, BENĎÍKA, ŠILHÁNA, KABRNY, URBANA, dále pak v Brně a Jihlavě.

Vedle zástupců ÚV KSČ budou na shromáždění pozváni DUBČEK, ŠIMON, VOCLOŇ, SLÁNSKÝ, mluvčí CH-77, zástupci HOS, čs. výboru pro lidská práva, agentura ADN apod.

Práce na programu OBRODY pokračují s tím, že na základ byl vzat původní návrh programových tezí. Z 50 stran byl zirkácen a konečná verze bude mít asi 20 stran a bude do 30.5.1989 zpracována.

Program bude rozčleněn do tří kapitol:

1. charakteristika dosavadního období,
2. programové požadavky,
3. formy práce OBRODY,

Na schůzce navrhl NĚMEC využít nově vzniklé situace po volbách nového sovětského parlamentu a změn v parlamentech PLR a MLR, a obrátit se se žádostí na parlamenty 5 zemí VS, které se podílely v r. 1968 na internacionální pomoci, aby přehodnotily vstup vojsk do ČSSR. Návrh dopisu připraví moravská skupina OBRODY.

Informoval rovněž, že o spolupráci s OBRODOU má zájem gottwaldovské vedení Čs. strany socialistické a projevuje snahu o kontakt. V této souvislosti tvrdil CÍSÁŘ, že vliv programu OBRODY se projevil již v rámci konferencí ČSS, kdy bylo znát, že z programu OBRODY je čerpáno.

Poznatky byly získány dne 19.5.1989 prověřeným Pramenem č. 1 a jsou věrohodné. Je možno je využít pro informaci vedení a členů PÚV KSČ.

A2 - 498 - 10 | vs

[REDACTED] - !

Výtisk č.: 2

Počet listů: 122

K bodu 2b

Rozdělovník č. 1 - pouze pro GT ÚV KSČ s. Jakeše (příloha -kopie dopisů)

Dr. Čestmír CÍSAŘ napsal dne 8.5. t. r. dopis generálnímu tajemníku ÚV KSČ s. JAKEŠOVĚ, ve kterém rozvádí situaci ve straně, dále hovoří o demokratizaci politického systému, o ekonomicke reformě, o duchovní sféře. CÍSAŘ v dopise rozvádí kritické připomínky a uvádí, že ho napsal nejen z titulu vlastního, ale i z hlediska názorů členů OBRODY. Dopis již odeslal. Dále zpracoval dne 9.5. tr. dopis pro tajemníka ÚV KSSS s. JAKOVLEVA, v němž velmi ostře kritizuje situaci ve straně a státě v ČSSR, uvádí názory členů OBRODY. Dopis s. JAKOVLEVOVI chce CÍSAŘ zaslat spolehlivou cestou do Moskvy na sekretariát s. JAKOVLEVA, společně s kopii dopisu, který odeslal s. JAKEŠOVĚ.

Poznatek předal spolehlivý a prověřený Pramen č. 1. Získané informace lze použít pouze pro informování vedení FMV a gen. tajemníka ÚV KSČ.

A2 - 493 | 10 | 3

ARCHIV
Zlúsen stupň ustanovitelnosti

Opis dopisu psaný Čestmírem CÍSAŘEM adresovaný generálnímu tajemníku ÚV KSČ, s. Miloši JAKEŠOVI, ze dne 8. 5. 1989

Vážený soudruhu,

uplynulo přibližně 500 dnů od chvíle, kdys byl zvolen do čestné funkce ve straně. V lednu 1988 jsem Ti napsal, že máš před sebou nezáviděný úkol vyřešit zapeklitý uzel problémů, abychom se dostali z objetí krizových jevů obratem k politice demokratizace a humanizace socialismu. Domníval jsem se, že po takřka tříletém Husákově otálení chopic se upřímně a důsledně řízení přestavby - /škoda těch let!/- přicházíš, abys otálení nahradil energickým vykročením vpřed. Pravda, měl jsem i pochybnosti. Sestava vedení strany se nijak neměnila a okovy společné odpovědnosti za minulou stagnaci snadný obrat neslibovaly. Bylo ovšem důležité, kam Ty sám své úsilí zaměříš, jaké uděš kroky a tempa.

Když odešel L. Štrougal, jemuž nelze upírat snahu pustit se do reforem, a byl nahrazen L. Adamcem, jemuž snad nechybí stejná snaha, nebylo jasné, kam tahle kádrová změna míří, leda k odstranění nepohodlného konkurenta a k oživení vládní činnosti v očích veřejnosti dost nudné. Když odešel totálně zdiskreditovaný a svými pamětmi ztrapnělý V. Bilak, vzlétla jiskra naděje, že Adamcova vláda dostane zelenou pro rychlejší přeměny progresívního rázu a nebude mít stále pod nohami ideologické klacky. Veřejnost byla zvědavá, zda po Bilakově odejdou další ztopoření politici, neblaze spjati se sestupem státu mezi nejméně prosperující země Evropy. Zejména se však čekaly programové změny ve směru jasné koncepce století či ještě dále za něj /což lidi příliš nezajímá/, ale aspoň na příštích 3 - 5 let /což každého přímo pálí/.

Dosud se nezdá, že bychom se začali posunovat kupředu rychleji a lépe. Aspoň bilance uplynulých 500 dní a v podstatě setrvalý stav problémů tomu nenasvědčuje. Rok řady jubilejí 1988 plynul spíše ve znamení názorových polemik než konstruktivních reformních činů. Ony polemiky navíc přispěly k vyjasnění

sporných míst v dějinách, spíše sledovaly cíl ponechat je v temnotě "neměnných stanovisek", což je sice pragmaticky momentálně výhodné, ale historicky i perspektivně beznadějně a škodlivé. Vláda a parlament vyrábějí sice nové zákony, které mají vymezit kolej novému ekonomickému mechanismu, ale rodí se pod rozhodujícím vlivem dosud mocné stranicko-státní byrokracie, jsou mezerovité /počínajíc zákonem o státním podniku/ a nezakladají skutečně konsistentní a spolehlivě fungující ekonomickou soustavu. Navíc tento postup prozrazuje, že reformy mají být přísně dávkovány shora, aniž se dbá slibu využít celé šíře iniciativních názorů a návrhů. Pokud se o zákonech připustila diskuze, byla zúžena na více méně drobné úpravy, zatímco o zásadních věcech bylo rozhodnuto předem. Autoři z okruhu ekonomů, spjatých s velkými znalostmi světové vědy a vybavení zkušenostmi z minulých reforem - vyhnání kdysi z vědeckých ústavů, vysokých škol, aparátu strany i státu, časopisů apod. - slovo vůbec nedostali, leda v rámci úzkého okruhu samizdatu, který ke své škodě neberou oficiální instituce dostatečně vážně.

Taková a podobná fakta mne vedou k napsání tohoto dopisu. Dovol mi tlumočit v něm pár aktuálních myšlenek, které pramení nejen z mého vlastního pozorování, ale i z nálad a stanovisek širší veřejnosti.

1.

Činnost strany, která je postavena před obrovitý úkol celkové přestavby společnosti a revoluční obrody socialismu, zatím stále určuje jednotlivá, úsekově vymezená a časově dost krát-kodobá usnesení ústředního výboru /závěry XVII. sjezdu vývoj dřívno překonal/. "Evycházejí z žádného komplexně pojatého akčního programu, který by byl obdobou dokumentu z dubna 1968, kdy došlo rovněž o komplexní pokus reformovat zastaralé pojetí socialismu a nastolit nové formy a metody rozvoje společnosti. Nešlo by samozřejmě o nějaké kopírování /ačkoliv

mnohé teze podnes platí/, nýbrž o samostatně a promyšleně sestavený a co možná stručný výklad cílů, cest a metod přestavby československého socialismu v jeho obecně platných i specifických rysech.

Vedení KSČ projevuje velkou starost o osud "vedoucí úlohy strany", ale ponechává ladem hlavní nástroj svého společenského poslání: jasné, všem lidem srozumitelné, přijatelné a inspirující soudobé ideje demokratického a humánního socialismu, promítnuté do konkrétní politické praxe přechodu k jejich realizaci. Místo tohoto zužuje své působení na udržování výkonu státní moci nad celou společností a všemi jejími články i aktivitami, což přirozeně narází na nesouhlas. To není vedení společnosti, nýbrž její ovládání, čeho jsme svědky pod heslem "vedoucí úlohy". Tento bludný kruh je potřebí rozrazit silou moderních socialistických idejí a odpovídajícího politického programu.

Perspektivní a v dějinách KSČ vůbec první zásadní a dlouhodobý program se odložil na rok 1995. Budiž, ale proč není k dispozici žádný program akční? Ten před 20 lety vypracovaly týmy specialistů zhruba za dva měsíce a podnes má četné pasáže, potvrzené sovětskou perestrojkou. Co brání obdobnému postupu dnes? Nelze učinit jiný závěr než že teoretická fronta tone v bezradnosti, zaostává a selhává - anebo se dosud brodí bahnem dogmatismu a nové myšlení odmítá. Čtěme-li výplody ideologických akademiků, chce se věřit tomu druhému. A nemůžeme se divit, že prozírává inteligence náruživě sleduje sovětský tisk a moskevskou televizi, kde se tvůrčího elánu nebojí a explozi nových myšlenek podporuje.

Důsledkem neexistence akčního programu není právě příznivá veřejná atmosféra, zmítaná pochybnostmi, ale ani příznivá atmosféra v oficiálních strukturách moci a řízení. Pracuje se a vládne bezprogramově, znova přichází ke slovu /jako kdysi za Novotného/ improvizace. Rozhodnutí se formují podle tlaků a přetlaků, podle zájmů a střetů vlivných

skupin uvnitř stranicko-státní řídící sféry, nikoliv podle objektivních potřeb vývoje společnosti. Výsledkem je bezkoncepčnost, nahodilost, zvýšené nebezpečí omylů a chyb. A ovšem také nedůvěra ve vedení, které to trpí.

2.

Podstatou přestavby je demokratizace politického systému jako základní a nezbytná podmínka všech ostatních společenských přeměn. Tuto tézi si vyjASNila a přijala KSSS, došly k ní strany v Maďarsku a Polsku, staví se za ni reformní síly i u nás. Poznání, že demokracie neví immanentní vlastnosti žádného společenského řádu, ani socialismu, nýbrž autonomní kategorií života státu a jeho občanů, která musí být uvědomělou politickou činnosti prosazována a rozvíjena - je jednou z nejzávažnějších myšlenek moderního socialismu. Nemohu se zbavit dojmu, že na rozdíl od KSSS se uvedená téze v našem dosavadním procesu přestavby odsunuje kamži na konec oficiálního zájmu, přestože v lidových masách se chápe jako změna ze všech nejpřednější. Což to vedení KSČ nevidí? Anebo vidí a ignoruje? Zákonem politického úspěchu je přece nezaostávat za potřebami společnosti a za smýšlením lidu, jak připomněl Gorbačov v rozhovoru s Čebou nedávno v Moskvě.

Co se u nás odehrává na poli demokratizace či lépe neodehrává? Pro otevřenosť, kritiku a iniciativu zdola se vymezují tak úzké meze, že se vlastně o žádné demokratizaci nedá hovořit. Oživení složek Národní fronty se jeví jako poposedání než politické obrození. Kritika ve sdělovacích prostředcích se soustřeďuje na bezpočet všedních nedostatků, které se povětšině stejně nezlepšují, avšak vyhýbá se zásadním otázkám politického systému a jiných oblastí. Slovně se uznává socialistická pluralita zájmů a názorů, ale sebeupřímnější demokratická a občanská sdružení nabízející dialog jsou odmítána jako antisocialistická, rozvratná a ilegální. Veřejný život až po soukromí angažovaných

občanů je nadále /často v rozporu s ústavou a zákony/ pod kontrolou bezpečnostních a justičních orgánů. Takřka nedotčeny zůstávají i pozice různých uzavřených klanů ve státních, hospodářských a kulturních institucích, proti nimž jsou prostí občané i celé kolektivy bezmocní. Přebujelá milionová armáda úředníků a úřednic se po částech přelévá z jednoho hrnce administrativy do jiného, ale nesnižuje se a dále pohlcuje miliardy z rozpočtu, takže máme jeden z nejdražších států na světě. A to ponechávám stranou neméně nákladné sbory armádní a bezpečnostní, rovněž nepřiměřené počtu obyvatel. Účelově deformovaný "třídní" výklad zákonů podporuje represivní počínání justice místo přísného střežení rovnoprávnosti všech občanů a dodržování práv a povinností zakotvených v ústavě.

Ano, v oficiálních rojevech zaznělo nemálo slibů upravit naše zákony v souladu s mezinárodními deklaracemi a dohodami, vyhlásil se záměr vypracovat novou ústavu, začal fungovat Výbor pro lidská práva. Současně se však politická a právní praxe úzkostlivě drží starých a pochybných praktik s prvky diktátorických metod vzniklých ve stalinském období a přežívajících v brežněvovské variantě. Nízká kvalita a účinnost politických metod demokratického ražení vede nikoliv k úsilí tyto metody zdokonalit a rozvinout, nýbrž k jejich nahražování novými příkazy a zákazy, které jen vyvolávají nespokojenost a vyústují v kritických situacích v pouliční srážky policie s lidmi, jejichž naprostá většina nepatří ani k nepřátelským, ani ke kriminálním živlům, nýbrž k pracujícím občanům.

Takové a podobné jevy nesvědčí o rozvíjení procesu demokratické přestavby politického systému, nýbrž o zachovávání a zpevnování byrokraticko-direktivní moci, dějinami odsouzené a ve vyspělém socialistickém státě absurdní. Podle mého názoru /myslím, že i většiny občanů/ není potřebí čekat na žádné změny v ústavě a zákonech, aby se s nedemokratickými praktikami přestalo. Stačí vůle a pokyn těch, kdo zatím monopolně vládnou.

97

3.

Do popředí přestavby se vytrvale vysunuje ekonomická reforma jako hlavní páka přeměn, pravděpodobně v domnění, že budou-li mít pracující více tržního zboží, zařízených bytů, aut, chalup a turistiky po světě, přestane je zajímat politický systém, svoboda myšlení a jiné společenské hodnoty, takže se smíří s jakýmkoli režimem. Tak tomu je třeba v Hong-Kongu nebo v Singapuru. Jenže my nejsme rozvojová země, náhle vzlétlá mezi vyspělé státy, u nás máme hluboce zažitou staletou tradici evropské kultury a civilizace. Ostatně, na preferenci hmotné úrovně založil svou "normalizaci" G. Husák, ne bez jistého úspěchu, třebaže dočasného. Chtěl stabilizaci a dosáhl - stagnace.

Ekonomická reforma je životně nezbytná, to všichni uznáváme, ale nemůže se podařit bez demokratizace politického systému. To zaprvé. A zadruhé se nepodaří, pokud nebude jasně směřovat k tržním vztahům, podnikatelské konkurenci a rozumnému regulačnímu státem. Zdravý chod ekonomiky nesnáší nekompetentní a svévolné zasahování různých těch rezortních úřadů a institucí, naopak, musí se vymanit ze závislosti na státní byrokracie. Jinak se nepohně kupředu. Regulaci státem musí zabezpečit promyšlené hospodářské zákony, zřetelně vymezující pravidla hry, aby se v kolotoči podnikatelské soutěže a ziskuchtivých zájmů neztratily zájmy celé společnosti a jejího státu. Žádnou jinou regulaci shora ekonomika nepotřebuje, výrobu a směnu je s to regulovat se značnou mírou autonomie sám trh. Direktivita a případná operativa ministerská či jiná, ba sama existence odvětvových rezortů protiřečí tržním vztahům a je hrobařem jakékoliv reformy.

Není divu, že veřejnost a zejména fundovaní ekonomové a manažeři povazují dosavadní reformní zásahy do hospodářství za polovičaté, neboť pod záminkou "spojení plánu a trhu" /heslo jinak správné/ se má spojovat voda s ohněm, byrokratické pří-

kaznictví se svobodnou podnikatelsku iniciativou. I nezbytné strukturální změny, a přechodem od priority těžkého průmyslu k přirozené proporcionalnosti všech odvětví a oborů regulované nabídkou a poptávkou, se mají začít uskutečňovat podle příkazů shora, ačkoliv by měly být výsledkem teprve rozvinuté podnikatelské aktivity a soutěže efektivity na trhu. Ten je schopen sám určovat, kdo prohraje a kdo vyhraje, jaká struktura je efektivní a jaká naplодná. Také zakládání státních podniků se stalo záležitostí klanů v rezortech, které si vynutily zachování řady gigantických kolosů, které jsou báječnou zástěrkou pro přelévání zisků a ztrát a pro zachování vysokých odměn a prémii pro všechny, ať prosperují nebo krachují. Což toto a jiné nedůslednosti dosavadních změn nesvědčí přístupu k reformě. Ve vědeckých a vládních pracovnách přitom leží vynikající kniha Stát a ekonomika a některé další studie našeho špičkového ekonoma Z. Šulce, jak zahájit a rozvíjet skutečnou a důslednou reformu, které se však byrokracií nehodí, neboť ohrožuje její moc i přebeny.

Není tu jen problém autonomie ekonomické sféry vůči státní administrativě, nýbrž i vůči stranickému aparátu. Stále přežívá vměšování stranických orgánů a jednotlivých funkcionářů do konkrétních otázek hospodářské činnosti, a to na všech úrovních. "Není jednoho komuniké o zasedání předsednictva ÚV, aby se tam neřešil nějaký výlučně odborný ekonomický problém, který je v kompetenci ministra, vlády či podnikové sféry. Dosud se nevila praxe, aby se strana soustředila na ideové a politické otázky, aby nepřebralala odpovědnost za všechno od výroby špendlíků po téma písniček, zvláště pak za složité otázky vyžadující kompetentní odborné rozhodování, jehož náročnost dosahuje díky vědecko-technické revoluci a sociálně-kulturnímu rozmachu nebývalé úrovně. Snaha všechno řídit se už dávno proměnila v praxi všechno uhlídat a stejně neuhlídat.

Naopak, přehnaná direktivita přivedla nakonec k anarchii v mnoha společenských vztazích, v ekonomice pak obzvláště. Právě subjektivní rozhodování o plánech vývoje odvětví a oborů, o investicích, o preferencích, o dotacích ap. zavinovalo vážné chyby, vyvolalo disproporce a zaostávání celých oblastí společenského života, od spotřebního průmyslu až po zdravotnictví. Tohoto je třeba se definitivně vvarovat, tržní ekonomika takové zásahy prostě nesnese.

Kompetentní rozhodování předpokládá ovšem vysokou kvalifikaci řídících kádrů. Potřebujeme napříště nikoliv všechny jak aparáticky zaučené funkcionáře, kterým lehkomyслně svěřujeme miliardové hodnoty, nýbrž opravdové manažeře a uznávané znalce svého oboru. Začali se volit metodou výběru kandidátů z úzkého okruhu zainteresovaného stranického orgánu, nikoliv správnou metodou volně přístupných konkurzů, aby byl výběr bohatší a spolehlivější.

4.

Přestavba je nutná i v duchovní sféře, v ideologii a kultuře. Stalinská deformace marxismu a leninismu, jejímž důsledkem byl primitivní výklad teorie a hrubé chybování v praxi, není u nás dostatečně odhalována, kritizována a překonávána. Spíše je přehlížena a její negativní vliv na činnost strany a vývoj společnosti zaměňován nebo bagaterezován. Co se tu chce utajovat nebo zachraňovat? Stalin vchází do dějin jako viník dogmatické revize marxismu a hrobař socialismu, největší jaký kdy žil. Jeho pravdivému historickému hodnocení nikdo již nezabrání. Na pořadu u nás musí být zkoumání zhoubného vlivu stalinismu v celém období výstavby socialismu i v celých dějinách KSČ a revolučního hnutí. Tomu se přece nelze vyhnout a strkat před tím klavu do písku. Ani my se nemůžeme vyhnout odhalení viny a následnému pokání za spáchané hříchy, jak to skvěle navodil Abduladzeho film.

Stalina nelze vmačknout jen do dějin SSSR. Má své místo i v dějinách jiných zemí a také Československa. Nemyslím tím jeho přímé zásahy a pokyny /ne-li příkazy/, jistě jich nebylo málo. "myslím spíše na naše vlastní splynutí se stalinskou verzí marxismu-leninismu, na orientování KSČ jít stalinskou cestou z vůle našich domácích vůdců, na omyly a chyby Gottwaldova vedení i těch po něm následujících, na činnost nás všech, kdo jsme se řídili jimi stanovenou politikou. Ale myslím také na dramatický zápas o překonání stalinského pojetí socialismu a nedemokratické cesty k němu, na statečnost tvůrčích a prozíravých členů strany i nekomunistů, kteří riskovali kaceřování a pronásledování v úsilí poznat pravdu a veřejně ji vyslovit, opustit ecestí a vydat se po cestě pravé, nedeformované, humanistické. Ovšem i na ty, kdo ve stalinských vodách pluli i nadále a poznání pravdy mřili, potírali a jeho nositele kamenovali.

Jak se to dělalo a dokonce stále ještě dělá, mám vyhreněnou osobní zkušenosť, kterou tu zaznamenám, protože má obecnou platnost. V polemikách loňského roku se pokusil mně znova vpálit znamení revizionismu K. Horák připomenutím mého sporu s F. V. Konstantinovem kolem mého projevu ke 150. výročí narození K. Marxe. Na rozdíl od sovětského akademika se vyhnul úplnějšímu citátu a vytrhl z mého textu pár slov o "nové variantě marxismu", aby mne vzápětí pomluvil a proklet. Vzpomínáš, co jsem tenkrát 6. května 1968 řekl?

"Soudobé podmínky soc. společnosti, jaké se vytvořily v Československu, nesnášeji stalinské pojetí ideologie a politiky. Jakmile zmizely vykořistovattelské třídy, byla upevněna socialistická ekonomika, nastal rozmach osvobozené lidské práce, vědy a umění, jakmile člověk pocítil první závany svobody, jakmile se socialismus stal každodenním způsobem života všech vrstev společnosti - nebylo možno pokračovat ve správě společnosti starým způsobem burokraticko-policejním, jaký na sebe vzal stát vzešlý z porevoluční diktatury proletariátu. Vynořil se neodbytný problém demokratizace a humanizace socialistického zřízení, problém hledat a najít novou variantu marxismu obrozením jeho prvotních osvobozenecckých cílů."

"a jiném místě svého projevu jsem tuto tézi znovu a v jiné souvislosti opakoval:

"Pro společnost socialistického typu, bohatě vnitřně členitou a rozrůzněnou /termín "pluralitní" se tehdy nepoužíval-CČ/, pro společnost na prahu mocného rozvoje vědecko-technické revoluce a vysoce produktivní výroby, pro společnost s velkými tradicemi vzdělanosti a kultury, pro společnost, která po generace bojovala za demokratické svobody - pro takovou společnost musíme hledat a najít takovou variantu politického systému, který bude v plném souladu se všemi podmínkami naší země, s dosaženým stupněm vývoje, a který také uvolní cestu všemu progresivnímu, co nás socialismus potřebuje k svému dalšímu rozmachu. A k tomu nám musí pomoci skutečné marxistické myšlení nejlepších představitelů vědeckého komunismu v naší zemi, k tomu potřebujeme novou renesanci marxismu, odpovídající této poslední třetině 20. století."

Tohle všechno dogmatik a vulganizátor K. Horák přešel a zamízel. "e-li mu ovšem dovoleno takto falšovat stanoviska a ostouzet jejich autory, pak ti, kdo ho inspirují, se sami ze zajetí stalinismu nevymanili. Dnes ještě více platí, že je potřebí přehodnotit zastaralé ideologické stereotypy a osvojit si dalekosáhlé objevy moderních společenských věd, které přihlížejí k reálnému vývoji a jimiž se obrození i socialistické myšlení. Plně se prosazuje dialektická rozpornost starého a nového a tudíž povinnost politiky razit cestu novému a mít odpor starého. Jen tak správně přistoupíme k přestavbě, přestaneme-li nahlížet do učebnic s mrtvými dogmaty.

"adly sraré modly a propadly ve zkoušce dějin staré modely. Řekne-li se "pevnit socialismus", pak se ptáme "jaký socialismus"? Totalitně deformované pojetí socialismu chceme nahradit pojetím autentickým, demokratickým, morálně čistým, sociálně spravedlivým, opravdě lidským. To první pojetí odmítáme upevnovat a vůbec uznávat, hlásíme se jen k tomu druhému. V tom bychom si měli porozumět. Píši-li "my", myslím všechny poctivé a myslivé komunisty a socialisty. "e tu ovšem otázka nové, autentické pojetí socialismu propracovat, koncipovat, programově určit. To nelze docílit jednorázovým aktem, ideologickým zázrakem, mocenským rozhodnutím, jak si možná někdo představuje. Dále platí, že socialismus je tvořivé

dílo lidu a jen z této téze můžeme vyjít. Avšakom se však vystříhali i sklouznutí do živelného bloudění, i obnovení dogmatických pouček, potřebujeme co nejsvobodnější duchovní život, samostatné a tvůrčí myšlení, zkoumání života a všech jeho stránek, pokroky vědeckého poznání i odborných dovedností, toleranci názorové plurality a soutěživost námětů, které se promítají do tvorby alternativ vývoje a politického usilování.

Bez zrovнопrávně různě smýšlejících a svobodného provování názorů žádny rozvoj duchovního života nenastane. To znamená likvidovat jakýkoliv monopol na konečnou pravdu, který si přisvojila mocensky chráněná ideologická centra. MATOUŠOVY, HORÁKOVY či KOJZAROVY pokusy umlčet oponenty vulgárními urážkami a výhrůžkami nepůsobí sice na postizené oponenty, kteří uznávají jen argumenty a opovrhují nadávkami, avšak šíří především uvnitř strany atmosféru strachu před samostatným myšlením a možnými represemi z jiného než "posvěceného" názoru. Jejich hlavním výsledkem není víra v přenesený monolog, chráněný navíc nemožností oponentů odpovědět, nýbrž utlumení zdravého myšlenkového pohybu ve společnosti, která naopak potřebuje co nejživější dialog, střetávání názorů, vybrušování stanovisek, krystalizování optimálních řešení.

Specifický odraz má hrubý ideologický nátlak v kruzích inteligence, kde vyvolává pobouření a odpor. Inteligence snese projevy neznalosti, nízké kultury, malého rozhledu, přirozeně prolínající společenské prostředí různorodě složené. Protiví se jí však arogance nedouků, kteří se snaží jí předkládat k věření vyložené nepravdy, pomluvy a nesmysly, třebaže jsou jejich autoři ověnčeni všechnými tituly. Z tohoto podhoubí se zrodila akce za osvobození V. Havla, za dialog mezi mocí a lidmi, kterou podnikli kulturní a vědečtí pracovníci a jež nabyla masového charakteru protestu široké intelektuální sféry. Zlehčující a odmítavý postoj k této akci / nemluvě o pogromistickém vystoupení V. Štafka v parlamentě/ nebyl dobře uvážen a vedl k dalšímu rozladění doma a k negativnímu ohlasu v zahraničí. Vítané sousto plně vychutnaly cizí propagandistické vysílačky. Lidé se ptají, čemu tehle skandál

posloužil, proč se vrháme do nových a nových ostud, zda se bez nich naše podivná přestavba neobejde ap.

Jsem přesvědčen, že napětí a konflikty uvnitř společnosti přestavbě škodí. Bez inteligence přestavba nebude. To mohou koncipovat a realizovat jen vzdělaní a zkušení specialisté, jimž lidé důvěrují a kteří se těší přirozené autoritě na svých pracovištích. Posláním moudré politiky je napětí tlumit a konfliktům zabráňovat, ale také citlivě zacházet s významnými, třebaže nekonformními vědci a umělci. Procesy a věznění nejsou právě tím pravým prostředkem: objektivně tvoří mučedníky a hrádky z lidí, kteří o to vlastně ani nestojí a s nimiž by se v rozumném dialogu pořídilo nemálo ve prospěch naší společné věci. Po desetiletí chodím mezi herce, výtvarníky a jiné umělce, mají svou psychickou specifiku, ale nejsou nerozumní a rádi přijmou upřímné slovo.

Nakonec se chci zmínit o klubu Obroda, jehož jsem jedním z iniciátorů. Neměli byste v předsednictvu ÚV pochybovat o čestnosti, upřímnosti a socialistickém přesvědčení jeho členů. Spíše byste se měli hluboce zamyslet nad zvláštním charakterem lidí, kteří přes všechnu diskriminaci a ponižení vidí v socialismu stále vhodnou alternativu pro národy, možné východisko z běd a neštěstí. Sami nejlépe víte, jaký trpký osud jste jim připravili za to, že po 20 letech zkušeností a budování socialismu rozpoznali scestnost stalinského systému a chtěli jej reformovat. Nyní na prahu stáří ožili a chtěli by nové přestavbě, tentokrát nadějněji založené, podle svých sil pomoci.

Rozhodli jsme se založit klub po dlouhém uvažování, diskuzích a také sporech. Pokud soudím správně, bezpečnostní orgány o všem vedení strany průběžně informovaly. Bylo by zbytečně drahé, nic jsme netajili a o všem otevřeně hovořili. Také o tom, že se nám přístup strany k přestavbě nezdá v mnoha ohledech správný, jak o tom konečně píše i v tomto dopise. Dohodli jsme se na tom, že naším hlavním posláním bude pokusit se zformulovat alternativní program přestavby a politické postupy při jejím uskutečňování, a to nezávisle na oficiálních

úvahách a plánech, podle svých vlastních myšlenek a zkušeností. Naše bývalá strana se vydala po porážce obrodného hnutí jinudy, než jsme chtěli jít my, sešla na cestu brežněvovského kurzu, antireformní a stagnační politiky, což nás přirozeně stavělo do opozice jako "reformní komunisty" na rozdíl od těch konzervativních.

Představme si, že by nedošlo ke kádrovému masakru na jaře 1970, anebo že by se v roce 1975, kdy byla mimořádně příznivá chvíle pro překonání roztržky /psál jsém o tom tehdy G. Husákovi aj./, mnozí vrtili do strany. Patřili by zřejmě k oponentům konzervativních postupů, snažili by se mírnit stagnační tendence, dávali by k dispozici své znalosti a podněty, kvalifikovaně by řídili svěřené úseky a instituce. Možná, že bychom nezabředli do krize, v níž jsme se v 80. letech ocitli. Ale nechme, co by, kdyby. Je však takřka jisté, že by tu dnes nebyl klub Obroda, reformní kádry by působily uvnitř strany, nikoliv mimo ni, a zabezpečovaly program, úkoly a postupy přestavby. A činily by tak s plnou vervou a vřelým srdcem, ne s kyselým obličejem jako někteří dogmatici.

Všechno bylo jinak a Obroda tu je. Chci Tě požádat - a Tvým prostřednictvím předsednictvo ÚV, abyste se zasadili o úřední registraci našeho klubu a umožnili mu plně legální činnost. Vždyť KSČ ve své dnešní situaci a podobě potřebuje oponenturu jinak smýšlejících socialistů /chceš-li, tedy reformních komunistů/. Dialog s nesocialisty, demokraty, katolíky, mládeží je sice nezbytný a pro plnokrevný veřejný život nanejvýš žádoucí, ale nemůže dát straně impulsy téhož rodu jako dialog se socialisty. Rozvíjíme v klubu konstruktivní a smysluplnou práci, kterou není důvod zakazovat, iedaže by se přestavba nemínila upřímně a doopravdy, pak by ovšem klubovní činnost němohla být tolerována. Mluvčí ÚV, kteří jednali se zástupci klubu, ujišťují, že vedení strany o nutnosti přestavby nepochybuje a že mu máme plně důvěrovat. Tím spíše byste nás měli považovat za soudruhy na společném díle, sice odlišně smýšlející, ale zainteresované na zdaru záměru vybudovat demokratický, humánní socialismus.

Soudruhu Jakeši,

můj poněkud hořce hodnotící dopis obráží mé osobní mínění a neměl by se ztotožňovat s názorovým rejstříkem většiny členů klubu. Nejde však o jednotlivce, ale o věc, o kolektivní moudrost vyrostlou z diskuzí a polemik a užitečnou /nebo také ne/ pro úkoly přestavby. Soudím, že klub nikoho neohrožuje, ani stranu, ani její partnery v Národní frontě. Má a bude mít omezený počet členů, převážně intelektuálů a specialistů. Nemá žádné mocenské ambice, soustředuje se na ideově iniciativní poslání a může v tom směru mnohé udělat. Nelze jej považovat ani za jakéhosi mluvčího bývalých členů KSČ, třebaže osud bývalých komunistů mu není lhostejný. Ale to je jiná kapitola, kterou tu nechci načínat. Myslím si, že tady byste měli přijít s iniciativou nejprve Vy sami.

To je všechno, co jsem Ti chtěl napsat v určitém kritickém bodu našeho vývoje, který právě prožíváme. Tónský rok zklamal očekávání, že se opustí staré, nemnoze už směšné půtky, a nastoupí cesta rozvahy a porozumění. Tetošní rok může leccos napravit, sporná výročí nejsou /ač i toho se jednou musíme/ zbavit/ a práce na přestavbě čeká. Tak tedy

Práci čest!

ARCHIV
Zrušen stupeň utajení (svazku) dnem 1.1.2005 Sb

Opis dopisu psaný Čestmírem CÍSAŘEM adresovaný tajemníku
ÚV KSSS, s. Alexandru JAKOVIEVOVI, ze dne 9. 5. 1989

Vážený soudruhu JAKOVLEVE,

píši Vám v den, který je pro obě naše země památný a kdy každoročně vzpomínáme, jak jsme vítali první sovětské tanky na okraji našeho hlavního města. Dovolte, abych Vám při této vzpomínce sdělil několik úvah k záležitostem zcela současným.

V minulém dopise z 30. ledna 1989 jsem Vás informoval o Klubu za socialistickou přestavbu OBRODA a o jeho vstupním prohlášení. Založení klubu se setkalo s velkým ohlasem nejen u reformních komunistů, na jaře 1970 neprávem vyhnaných z KSČ, nýbrž také u širší veřejnosti. Máme již několik set členů a velké množství přátel. Pílí aktivistů se naše prohlášení rozšířilo nejen v českých zemích, ale i na Slovensku, kde má brzy vzniknout obdobný klub. Vyhledáván je též náš časopis DIALOG, zatím samizdatový, ale s přitažlivým diskuzním obsahem. Zájem o naši činnost mají i některé komunistické a socialistické strany v Evropě, které s námi navazují kontakt.

Ministerstvo vnitra nám podnes neodpovědělo na žádost o úřední registraci klubu, avšak podnes došlo ke dvěma jednáním zástupců klubu se zástupci ÚV KSČ, a to 21. února a 4. května. Zvláště druhé jednání bylo poznamenáno korektní až přátelskou atmosférou. Viditelně odráželo důsledky tlaku naší veřejnosti na dialog mezi ofic. místy a občanskými neformálními iniciativami. Bylo též patrné, že vzrostl vliv demokratizačních procesů v Sovětském svazu, Maďarsku a Polsku, které mají v našem lidu plné sympatie. Lidé u nás srovnávají a stále hlasitěji požadují, aby se konečně něco podstatného začalo měnit i u nás, aby se o přestavbě jen neřečnilo. Vedení KSČ a státu ztratilo mnoho času a každé další prodlévání situaci zhoršuje. Co řekl M. Gorbačov na nedáv-ném setkání s M. Jakešem, totiž že strana nesmí zaostávat za potřebami společnosti a myšlením širokých

mas, je právě náš případ.

Dialog zástupců klubu /předseda prof. V. MĚNCL, DrSc./ s pracovníky ÚV /vedoucí oddělení J. BOUCHAL/ mj. prokázal, že vedení KSČ chápe přestavbu jako svou výhražní záležitost a všichni ostatní mají přijmout a podporovat jeho koncepci. Velká část veřejnosti i náš klub k ní však mají vážné výhrady. Předně to není ucelená koncepce /chybí souhrnný programový dokument/, skládá se z dílčích usnesení ÚV a vládních prohlášení, v některých otázkách je mlhavá a uhýbavá /např. v přestavbě politického systému/, v ekonomických záměrech polovičatá a nekonsistentní, v oblasti duchovního života provázená přežitky ideologických stereotypů atd. Z skut poporu pro koncepci vzbuzující pochybnosti je obtížné.

Mnozí z nás byli účastníky pokusu o reformování socialismu již v 60-tých letech a podíleli se na tvorbě Akčního programu KSČ z dubna 1968. Dnešní návrhy a opatření často nedosahují ani úrovňě tehdejšího teoretického poznání a politického myšlení, nemluvě o tom, že teorie a praxe sovětské perestrojky je daleko předběhla. V ideologii se nám stále prezentují názory vývojem překonané a vědecky dnes už směšné. Na Vaše vystoupení na podzim 1988 v Praze nikdo oficiálně nereagoval a jeho podstatné téze stranictí ideologové zpochybňují opakováním svých zastaralých pouček, které mají už jen pragmatický účel zdůvodnit nynější politiku.

Není toho málo, co nás znepokojuje. V přísně kontrolovaných sdělovacích prostředcích se vůči zkušenostem sovětské perestrojky odvádí jen povinná daň: informace o dění v SSSR je podávána nejen výběrově, ale také zdvořilým odstupem, jakoby se principy a zkušenosti perestrojky netýkaly i naší praxe. Jsme rádi, že máme k dispozici Týdeník aktualit a Sputnik, kde najdeme hlubší záběry do historie i současného dění ve Vaší zemi. Velmi jsou čteny sovětské noviny a časopisy, které sem docházejí /mj. ta přispívá opět k šíření znalostí ruského jazyka - kromě škol, které dostaly pokyn jich nepoužívat/. „ro poznání života a úsilí sovětských

lidí by měl více dělat Svaz československo-sovětského přátelství, ale toho se po roce 1968 zmocnili neostalinští konzervativci.

A propos stalinismu. Jeho silný vliv na činnost KSČ /od 1929/ a na vývoj socialismu v naší zemi je pořád zamčován, což dokazuje úplná nepřítomnost této problematiky v našem tisku i v práci společenskovědních pracovišť. Zřejmě proto, že nesprávnosti, pocházející ze stalinistického období, trvaly i v období Husákova vedení a mnohé nevymizely ani dnes. Fakta a události jsou ovšem v živé paměti národa, diskutuje se o nich, ale veřejně jsou tabu. Jakoby u nás neplatilo, že "historie je matka moudrosti". Právě tak se nezmí hovořit a psát o politických procesech, které v 50. letech postihly desetitisíce nevinných lidí /z toho 178 popravených/. Poučná analytická zpráva Pillerovy komise z roku 1968 nebyla nikdy publikována a také rehabilitace osob zůstaly nedokončeny.

Přímo ostudné je psaní tisku /i Rudého práva/ o protagonistech našeho obrodného procesu v 60. letech. Používá se nikoliv pravdivých analýz a argumentů, nýbrž nálepek, nadávek a prokazatelných lží. Je s podivem, v jakém nenávistném tónu se lidé s akademickými tituly odvažují psát o A. DUBČEKOVI a jiných současníkách. Takhle psávaly o českých vlastencích jen tiskoviny nejhorších kolaborantů za nacistické okupace po roce 1939. DUBČEK měl významné kdy, mj. smysl pro demokratické cíle a humanistické metody socialismu, umění získávat sympatie lidí, ale měl i slabiny, např. přílišnou důvěřivost v dobrou vůli svého okolí, nedostatek citu pro kvalitu kádrů, malou schopnost odhalovat reakci partnerů /i Brežněva/, shovívavost k porušování kázně a povinnosti respektovat schválená rozhodnutí /hlavně vůči dogmatickým i jiným frakcím/ - ale to by byla věc seriozního rozboru. Neřídil stranu sám, ve vedení s ním seděli další, mezi nimi A. Indra, V. Bilek, D. Kolder, O. Švestka aj., o nichž by se dalo rovněž mnoho říci nebo napsat. "apř. jak se báli vystupovat na schůzích a shromážděních, kde se střetávaly názory, musilo se náročně argumentovat a

Zrušené řízení
005 Sb

stanoviska strany probojovávat; jak dávali přednost důvěrným poradám v kabinetech o postupu proti reformátorům ve vedení apod. Jestli se Vám dostaly do rukou Paměti V. Bilaka /milníky jeho života/ a trochu jste v nich četl, pak Vás zajisté upoutaly ty zákulisní intriky, které s chutí organizoval / a je na ně stále hrdý! / a které tak barvitě vyličil, až přitom zdiskreditoval své společníky, mrtvé i dosud žijící. Zřejmě si ve své prostoduchosti vůbec neuvědomoval, že vydává svědectví o vi ně neostalinské frakce v KSČ na ochromení reformního procesu, o jejím nemalém podílu na dezinformacích o naší situaci zasílaných do Moskvy a také o vlivu na vojenskou intervenci.

Když už je řeč o roce 1968, nemohu Vám zatajit obavy z vývoje veřejného mínění v otázce historického a politického přehodnocení tehdejších událostí a osobnosti. Jakeš, Fojtík, Šenárt, Hoření ad. vytrvale hlásají, že se "nic přehodnocovat nebude", aspoň ne "za života naší generace", a že platí účelový pamflet Poučení z krizového vývoje z roku 1970, který odsoudil renesanci marxismu, reformování socialismu i specifiku československé cesty a formuloval politiku obnovy direktivně byrokratického systému a konzervativní stagnace. Veřejnost se právem táže, jak se to srovnává s jejich deklaracemi o nezbytnosti přestavby, demokratizace, ekonomické reformy atd. S ideologickou výzbrojí dokumentu Poučení lze jít leda k neostalinismu, ne však k demokratické přestavbě.

Mají-li ofic. stranické orgány takovýto rozporný postoj, pak se nesmějí divit a zlobit, že se pokouší nalézt objektivní pravdu různé neformální občanské skupiny. Náš klub pohlíží na na 60. léta z úrovně dnešního poznání společenských věd o socialismu a pokouší se poctivě zhodnotit, co bylo v tehdejším hnutí předvídatelného, revolučního a cenného, i v čem se záměry nedářily, kde se staly chyby. Vedení KSČ je však natolik traumatizováno rokem 1968 a natolik zachvázeno strachem z vědomí viny na potomní stagnaci, že dává přednost názorové nehybnosti a politickému bojkotu celé minulosti. Možná, že i vůči vedení KSSS používá hrozby, že přehodnotit rok 1968 a politiku Dubčekova vedení by

znamenalo přivodit v naší zemi destabilizaci a ohrozit osud socialismu i jeho přestavbu. To je ovšem demagogie, kterou titíž lidé používali již před 20 lety, kdy vlastní porážku své dogmaticko-setkářské a antidemokratické platformy uvnitř strany i ve veřejnosti vydávali podvodně za porážku socialismu vůbec. Ztotožnili sebe a své zaostalé myšlení se socialismem a všechno mimo ně bylo "kontrarevolucí". I dnes, pokud hovoří o destabilizaci, mají na mysli zachování svých mocenských pozic. Záleží na Vaší úvaze, jak dlouho jim v Moskvě budete na tuto ošidnou hru přistupovat. V širokých vrstvách českého a slovenského národa, s výjimkou části komunistů spjatých privilegiemi se současnou vládnoucí garniturou, tato hra pranic nepůsobí a jen přilévá oleje do ohně nespokojenosti.

V našem veřejném mínění byl očekáván s nadějemi a také iluzemi příjezd M. Gorbačova do Československa na jaře 1987. Snad jste informováni, že jeho iniciativní výroky na pražských ulicích /nikým z občanů nevyprovokované/, v nichž se zlehčoval význam obrody 1968, vyvolaly těžké zklamání a dlouho potom byly odmítavě přetřásány. Líbit se ovšem musely G. Husákovi a jeho blízkým. Pražský lid se však vyznačuje realismem a trpělivostí a sympatie pro nové myšlení a sovětskou perestrojku si zachoval. Věří, že v socialistickém společenství platí v podstatě shodné vývojové zákonitosti, kterým žádná země neunikne, ani naše. A pokud se přeměny u nás brzdí, je to vina subjektivních faktorů domácího původu.

Od Gorbačovy návštěvy už llynuly 2 roky a veřejné mínění vyzrálo ve všech otázkách přestavby, stalo se náročnější a méně trpělivé, požaduje skončit s otálením a uvolnit brzděné mechanismy. Týká se to i vztahu k Sovětskému svazu, KSSS i osobně k M. Gorbačovovi. "redit sympatií není nikdy dán jednou provždy. Od prosovětské auforie po osvobození 1945 podvákrát došlo k oslabení důvěry v postoje a chování sovětského vedení: za stalinizace počátkem 50. let a za brežněvovského nátlaku až po intervenci 1968. Díky nynějšímu perestrojkovému kurzu důvěra opět ožila a sílí, je však podmíněna očekáváním, že bude splacen nerozpustitelný dluh: odsouzení zločinného násilí spáchaného 21. srpna 1968 z rukou Brežněva a jeho druhů, distancování se od toho, co následovalo. Čím dále

se bude tento problém odkládat, tím rychleji bude slábnout důvěra našeho lidu, udržovaná sice pokroky SSSR na vnitřním i mzn. poli, avšak umrtvovaná nerozumným počínáním KSČ.

Domnívám se spolu s přáteli, že hrozí jedno či několik nebezpečí. Není tajemstvím, že konzervativní část našich vládců sází na Gorbačův pád. "Evěří v úspěch perestrojky, spojuje ji jen s Gorbačovým vedením /nikoliv s objektivní potřebou SSSR a socialismu/ a očekává vzpouru neostalinských sil, které obnoví direktivně byrokratický systém. Brzděním přestavby u nás a represivními zákroky vůči občanům pokračuje odcizování našeho lidu od SSSR, jehož vedení - tak se to opticky/lidem jeví - nejeví snahu odčinit, čím se jeho předchůdci na nás provinili. Za jistých podmínek, dnes možná nezřetelných, mohou naši konzervativci a odpůrci perestrojky zneužít nepřekonaných antisovětských nálad a podporovat tendenze nacionalismu. Pozorně si všimáme, že v posledním období se u nás oficiálně vyzdvihuje respektování národních tradic a zvláštností naší v spělé země, zatímco ještě nedávno se tato téze odmítala a hlásalo se aplikování sovětského vzoru jako obecně platného. Zdůrazňování nacionálního má vyloženě účelový smysl stavět proti procesu a podstatě perestrojky v SSSR jakýsi jiný proces s jinou pod-statou v ČSSR. "Nacionální v tomto pojetí nemůže znamenat nic jiného než konzervativní, nerevoluční. A ještě dále: Pomalé a polovičaté řešení otázek ekonomické reformy prohluší u nás hospodářské obtíže a také těch může v příhodném okamžiku vládnoucí konzervativní skupina zneužít a svalit vinu za tento stav na přílišné sepjetí naší ekonomiky se sovětskou, která prodělává perestrojkové těžkosti. "Ení ani vyloučeno, že sáhne i k požadavku odchodu jednotek Sovětské armády z našeho území /kdysi požadavek velmi populární a podnes působivý/, neboť tyto jednotky dnes představují sílu jiného zaměření než v srpnu 1968, kdy přišly potlačit reformátory a zachránit konzervativce.

Vážený soudruhu Jakovlevě,

nemějte mi za zlé, že jsem se rozepsal o záležitostech, které mne, mé přátele, ale i valnou část lidu trápí. "Yslím si.

že jako tajemníka ÚV KSSS pro vztahy mezi bratrskými stranami Vás mohou zajímat i neoficiální pohledy na naši situaci. Naše země je malá, ale nezdá se mi, že by byla málo důležitá. Škoda, že naše mezinárodní postavení, kdysi vysoce oceňované, je nyní na nízkém stupni prestiže. Neumění politicky pracovat na soudobé úrovni vědecké kvality doma i venku nás přivedlo a pořád ještě přivádí k zahraničním úsměškům, ba ostudám. Ministerstvo zahraničních věcí náš lid přejmenoval na "úřad pro podávání a odmítání protestů". A přece by stačilo málo, aby naše prestiž znova stoupla a hráli jsme úlohu platnějšího partnera spojeneckých zemí a vůbec zemí evropského teritoria.

Náš klub něvznikl proto, jak Vás vedení KSČ informuje, aby chom se "přizivovali" na přestavbě a pokusili se o návrat do tajemnických a ministerských křesel. Dějiny samy - také díky Vaší perestrojce - rehabilitovaly naše reformní úsilí 60. let, a vrátily mu čestné místo. To nás uspokojuje a konzervativní neostalinisté to nemohou změnit. Věříme, že čas splatí i další dluh a vrátí občanskou čest a plnoprávnost všem, komunistům i nekomunistům, kdo byli po 20 let diskriminováni a ponižováni v moderní obdobě ghett. V KSČ a jiných stranách Národní fronty jak dnes vypadají a jsou vedeny, by mohli dnes pracovat jen jedinci, kteří by se ztotožnili s politikou nedostatečně zabezpečující potřeby a zájmy společnosti a státu. A tak naše skupina soudruhů našla východisko v založení klubu, který má přirozeně politický charakter, je v opozici proti oficiálnímu kurzu, ale není v opozici proti socialismu, naopak, o skutečný socialismus chce usilovat. Vedení KSČ nás podezírá, že se hodláme stát alternativní socialistickou /či reformně komunistickou/ stranou, ale to nezáleží na nás, nýbrž na tom, zda bude KSČ schopna se obrodit, revolučně proměnit, demokratizovat, najít nové inspirující a organizátorské poslání, které v dlouhých letech stagnace, pohodlnictví a příkaznictví ztratila. Zatím je svatou pravdou, že pokládá za potřebami společnosti a zaostává za smýšlením mas. I proto má činnost našeho klubu smysl a historické poslání.

Přeji Vám, vážený soudruhu tajemníku, pevné zdraví a úspěchy v práci. Přeji Vám také rostoucí okruh dobrých přátel, mezi nimiž se člověk cítí svobodně a optimisticky, nalézá podporu

a inspiraci. Kdyby kdokoliv z nich navštívil Prahu, rádi ho uvítáme.

Váš Čestmír Císař v. r.

P. S. K ro informaci přikládám kopii svého dopisu M. Jakešovi, v němž jsou další poznatky o naší situaci v současnosti.

ARCHIV BEZPEČNOSTNÍCH
Zrušen stupň utajení (svazku) dnem 1. 1. 2008 podle ustanovení § 157 odst. 3
č. 412/2005 Sb.

[REDACTED]

Výtisk č.: 2

Počet listů: 1

K bodu 2a

Rozdělovník č. 1 - pouze k informaci GT ÚV KSČ

V květnu 1989 získal III. tajemník ZÚ Kanady v Praze GUIMOND Pirra, z dosud neznámého informačního zdroje, podklad, který byl zpracován z ideologického hlediska ve formě připomínek k jednání národního hospodářské komise ÚV KSČ v únoru t. r. k "Souhrnné prognóze vědeckotechnického, ekonomického a sociálního rozvoje ČSSR do roku 2010". V této souvislosti bylo zjištěno, že zájem kanadských diplomatů se v poslední době soustřeďuje na získávání diplomatů se v poslední době soustřeďuje na hískávání informací týkajících se čs. ekonomiky zejména aktuálních změn v čs. ekonomice.

Poznatek byl získán dne 15.5.1989 prověřeným Pramenem č. 1 a je dokumentován. Byla přijata opatření ke zjišťování zájmu kanadských diplomatů o čs. ekonomiku a typování zdroje informací III. tajemníka ZÚ Kanady, který v daném případě musí mít dotek do prostředí ÚV KSČ.

A2 - 427 - 312

Výtisk č.: 2
Počet listů: 1

K bodu č. 4

Rozdělovník č. 1

V redakci Mladé fronty se projevily stále větší nespokojenost redaktorů. V současné době má být jmenována do funkce šéfredaktorky současná vedoucí ideologického oddělení ÚV SSM Miroslava MOUČKOVÁ. Tento fakt vyvolal v redakci velké pobouření a odpor z důvodu, že se jedná o osobu starší 35ti let, která je navíc neodbornice. V redakci Mladé fronty byly svolány stranická a svazácká skupina, které se jednoznačně postavily proti osobě MOUČKOVÉ s tím, že zástupci obou organizací složí petici, se kterou si půjdou osobně stěžovat předsedovi ÚV SSM. Hlavně svazáci v Mladé frontě začínají být se stavem v redakci velmi nespokojeni a začínají svou nespokojenost konkrétně vyjádřovat.

Poznatek byl získán dne 17.5. 1989 Pramenem č. 1, je považován za věrohodný. Byla přijata opatření ke kontrole situace a signalizaci dalších projevů nespokojenosti redaktorů.

A 2 - 1054 - 114

Výtisk č.: 2
Počet listů: 1

K bodu č. 4

Rozdělovník č. 1

Dne 16.5.1989 proběhlo v redakci týdeníku Stadion jednání stranické skupiny zaměřené k hodnocení přestavby čs. společnosti a jejího uplatňování v praxi. Písemný materiál přednesl zástupce šéfredaktora ing. František KREUZ. Zpracován byl ale nepřítomným (nemoc) šéfredaktorem Stadionu Zvonimírem ŠUPICHEM. Z obsahu uvedeného materiálu vyplynulo, že novináři jsou v současné době v situaci, kdy doslova "nevědí kudy kam". Nemají jasnou koncepci. Redakce Stadionu se snažila kritizovat některé nedostatky ve fotbalu a byla však označena za jeho "hrobaře" a měla velké problémy s vedením ČÚV ČSTV i ÚV ČSTV.

ŠUPICH ve svém příspěvku upozornil na skutečnost, že byl vypracován materiál ekologického charakteru, který upozorňuje na lokality v ČSSR, kde je tělesná aktivita v otevřených prostorech a v přírodě zdravotně závadná a dokonce nebezpečná. Tento materiál nesměl být zveřejněn. Uváděl, že novinář, který se chce angažovat naráží nadále na nepřekonatelné rozpory a nepochopení.

Všichni přítomní se s příspěvkem ŠUPICHA ztotožnili a hodnotili jej jako objektivní a pravdivý. Znovu sdělil, že situace v redakci Stadionu je napjatá a vyhrocuje se v negativním směru.

Poznatek byl získán dne 17.5. 1989 prověřeným Pramenem č. 1 a upozorňuje na současnou situaci v redakci týdeníku Stadion. Další opatření jsou zaměřena k zjistování situace v redakci Stadionu e k osobám, které by mohly být potenciálními organizátory případných vystoupení proti vedení KSČ a státu.

Výtisk č. : 2
Počet listů: 2

K bodu č. 2b

Rozdělovník č. 1

Dne 20. května t.r. kolem 12,00 hod., se sešli na turistické cestě na Borůvkové hoře v Jeseníkách, v Severomoravském kraji, zástupci Nezávislého mírového sdružení z ČSSR se zástupci PLR organizací Solidarita, WIP, Solidarita ČSSR a PLR.

Schůzky se za NMS zúčastnili Martin ŠMÍD, Tomáš DVORÁK, Ondřej ČERNÝ, Radek ZEMAN a Petr PAYNE, za organizace z PLR devět osob, z nichž byli ustanoveni GAWLIK a PUTKIEWICZ.

Jednání trvalo celkem čtyři hodiny. Předmětem jednání bylo sepsání společného prohlášení v jazyce českém a polském, které v úvodu obsahuje stručnou informaci, proč ke schůzce došlo, kdo se jí zúčastnil.

Vlastní prohlášení obsahuje následující požadavky :

- navrácení cestovních dokladů členům a aktivistům nezávislých iniciativ z ČSSR a PLR,
- zrušení monopolu jedné politické strany v obou zemích,
- ekologické požadavky,
- výzvu k okamžitému odchodu sovětských vojsk z území ČSSR a PLR,
- zrušení vojenských paktů,
- propuštění politických vězňů v obou zemích.

V závěru prohlášení se hovoří o perspektivách a dalších záměrech při uskutečňování vzájemných styků mezi tzv. občanskými aktivitami z ČSSR a PLR.

Prohlášení v jazyce českém a polském bylo dne 20. května t.r. předáno do redakce Svobodné Evropy s požadavkem na odvysílání nejpozději v neděli, t.j. 21. května t.r.

Na schůzce bylo dohodnuto, že vzájemné návštěvy zástupců obou stran budou pokračovat i v případě, že nebude realizován jejich požadavek na vráce^{ní} cestovních dokladů za cenu ilegálních přechodů státní hranice.

Během schůzky projednal Tomáš DVORÁK dopravu rozmnožovací techniky (cyklostil a xerox) a počítače z Rakouska do ČSSR. K její realizaci dojde dne 26. nebo 27. května t.r., přes doposud nezjištěný hraniční přechod, občanem PLR. V této souvislosti nelze vyloučit ani tranzitní přepravu přes území MLR.

Podle záměru NMS, bude rozmnožovací technika využívána k rozmnožování samizdatů a počítač k vytvoření databanky.

Poznatek byl získán dne 21.května t.r. Pramenem č. 1 a je hodnocen jako pravdivý. Bude zpracován plán opatření ke kontrole vzájemných styků mezi aktivisty nezávislých iniciativ a realizaci nelegální dodávky rozmnožovací a výpočetní techniky do ČSSR.

A 2 - 1066 - 11 | 1

ARCHIV
Zrušen stupeň utajení (svazku) dnem 17. 1. 2008 podle § 11a odst. 1 zákona č. 110/2007 Sb.